

Samen werken aan een vitaal Oer-IJ gebied

STICHTING OER-IJ

**FASE 1: MEDE OPGESTELD ALS INBRENG IN HET GEBIEDSPERSPECTIEF
NOORD-HOLLAND-NOORD VAN DE PROVINCIE NOORD-HOLLAND**

Colofon

14 oktober 2025

Dit document is opgesteld door:

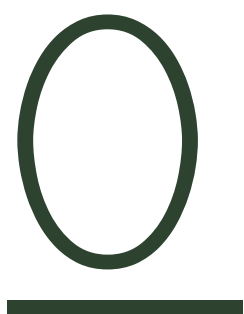
Vista landschapsarchitectuur

**In samenwerking met de werkgroep Ruimtelijke
Kwaliteit van de Stichting Oer-IJ:**

*Foto omslag: Voormalige Oer-IJ kreek in de Castricumerpolder,
het estuariene deel van het Oer-IJ gebied.*

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	1
Integrale Visie	2
Kernkwaliteiten	6
Betekenis	10
Agenda Ruimte.....	14
Vervolgstappen	21

1 Integrale Visie

Doel

Dit stuk is een appèl voor ‘Een integrale visie op het Oer-IJ’. Hiermee wil de Stichting Oer-IJ input leveren voor ruimtelijke plannen en een bijdrage leveren aan concrete uitwerking van die plannen. Hiermee wil zij de kernkwaliteiten van het Oer-IJ borgen en benutten en vanuit dat perspectief inspireren en beïnvloeden.

Hoofdboodschap

- Oer-IJ is de groene bufferzone in de grootstedelijke en industriële ontwikkeling van Metropoolregio Amsterdam (MRA), IJmond en NHN en verdient daarom een eigen samenhangend provinciaal/ lokaal verankerd plan met draagvlak en invloed bij bestuurders en actoren;
- Denken vanuit Oer-IJ (historie, karakter, potenties) geeft grote kansen voor leefbaarheid, landschap, water en inrichting (wonen/infra/economie);
- Oer-IJ narratief verbindt belanghebbenden en geeft enthousiaste aanzet voor concrete projecten (waterberging, landbouw, recreatie, wonen, landschap & natuur)

Conferentie roept op tot visieontwikkeling

Om hier concreet gevolg aan te geven wil de Stichting Oer-IJ in 2026 het initiatief nemen om in Fase 2 een gebiedsproces op te starten met de stakeholders in het Oer-IJ gebied. De aanleiding hiervoor was de 24 januari 2025 door de Stichting Oer-IJ organiseerde succesvolle jubileumconferentie met als titel “Ruimte voor het Oer-IJ”. Inleiders, panelleden en deelnemers uit uiteenlopende sectoren bespraken de kansen die het Oer-IJ biedt voor ruimtelijke ordening, landbouw, woningbouw, natuur, waterbeheer en toerisme. Tijdens de conferentie klonk een duidelijke oproep: de Stichting Oer-IJ moet het voortouw nemen in het ontwikkelen van een gedragen visie voor het gebied. Dit perspectief

kan een waardevolle bijdrage leveren aan de actuele beleidskaders die nu in ontwikkeling zijn.

Ruimtelijke actualiteit en beleidskaders

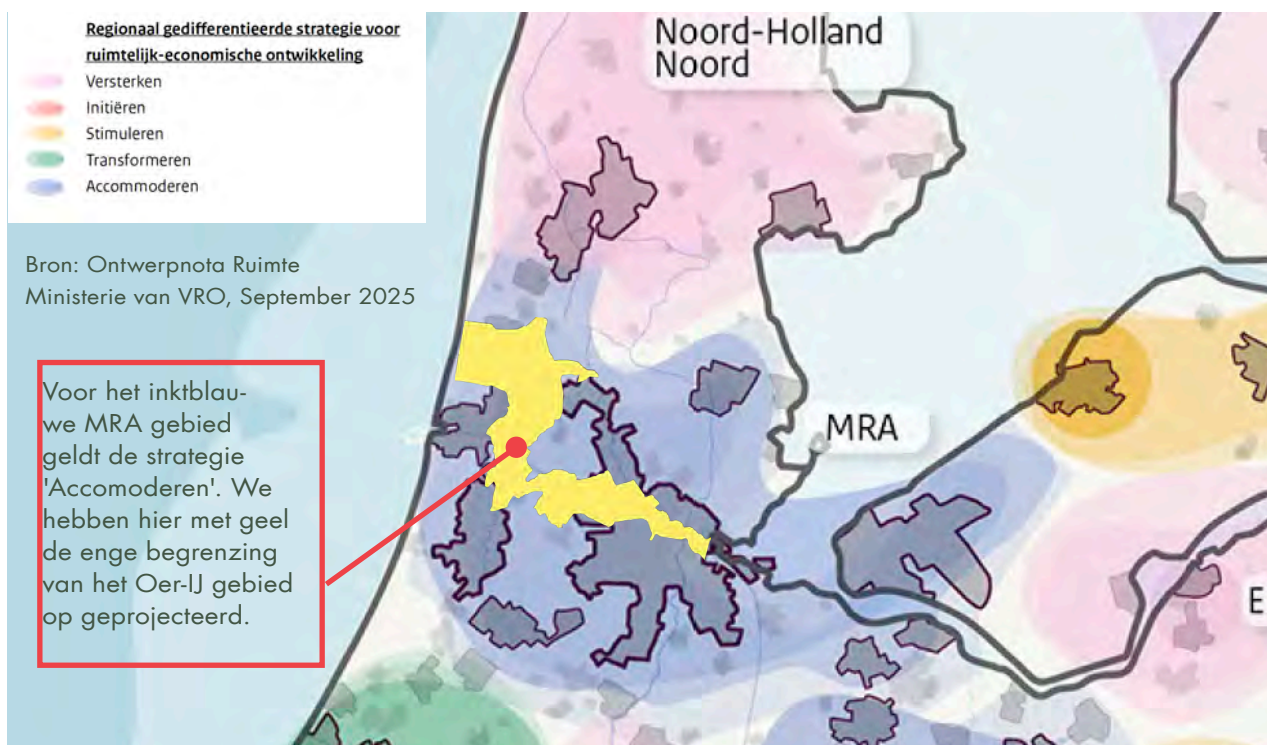
Het Oer-IJ is bestuurlijk geen eenduidig gedefinieerd gebied. Het valt onder één provincie, maar beslaat twee waterschappen en negen gemeenten. Vijf daarvan maken deel uit van het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied, de overige vier van Noord-Holland Noord. Het Oer-IJ Perspectief kan bijdragen aan de samenhang tussen deze beleidskaders. Het Noordzeekanaalgebied is bestuurlijk vastgesteld en wordt nader uitgewerkt; Noord-Holland Noord bevindt zich nog in de opstartfase. Juist nu is er momentum om het unieke Oer-IJ in beide processen een duidelijke plek te geven.

Ontwerpnota Ruimte

De Ontwerpnota Ruimte (Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO), september 2025) richt zich op de Metropoolregio Amsterdam als belangrijkste gebied voor economische en bevolkingsgroei. Deze groei moet worden gefaciliteerd in balans met de kwaliteit van de leefomgeving, goede voorzieningen, een sterke ruimtelijke structuur en betaalbare woningen en werklocaties. Deze strategie heet in de Ontwerpnota Ruimte 'Accomoderen'.

Voor de Stichting Oer-IJ is duidelijk dat het open karakter van het Oer-IJ-landschap – met landbouw, natuur, water en cultuurhistorie – hierbij een cruciale rol speelt. Het gebied fungeert als groene long en contramal van de dynamisch ontwikkelende metropool.

Het Oer-IJ-landschap draagt hier concreet aan bij door de combinatie van polderstructuren, veenweidegebieden, historische elementen en waterlopen. Deze elementen zorgen voor ecologische verbindingen, recreatiemogelijkheden en een herkenbare cultuurhistorische identiteit,

waarmee het gebied bijdraagt aan biodiversiteit, landschapservaring en de kwaliteit van leven.

Lagenbenadering

We sluiten aan bij de Ontwerpnota Ruimte. Voor ruimtelijke keuzes kijken we systematisch naar drie lagen: water- en bodemsysteem, infrastructuur en bovengronds ruimtegebruik. Door te begrijpen hoe deze lagen op elkaar inwerken, kunnen we bestaande kwaliteit en identiteit behouden en toekomstbestendig ontwikkelen. Deze benadering helpt ons tot 2050 keuzes te maken die hoge beheerskosten en negatieve effecten op leefomgeving, gezondheid en natuur voorkomen.

Rol en relevantie van de Stichting Oer-IJ

Sinds 2013 zet Stichting Oer-IJ zich in voor het zichtbaar maken van het unieke natuurlijke en cultuurhistorische verhaal van dit landschap – het DNA van het gebied. Onze aanpak sluit aan bij het actuele ruimtelijke beleid waarin rekening houden met bodem en water.

We bouwen daarbij op:

- Een stevige kennisbasis, verspreid via publicaties, lezingen en lokale initiatieven.
- Een breed netwerk van betrokken organisaties, ondernemers en bewoners.

- Ervaring met plaatsgebonden participatie, zoals expedities, workshops en excursies.
- Een onafhankelijke en verbindende rol in de regio.
- Juist deze combinatie maakt ons in staat om een visie te ontwikkelen die inhoudelijk stevig, breed gedragen en verbindend is.

Het Oer-IJ: een levend en richtinggevend verhaal

Het Oer-IJ is een groene en waterrijke structuur met een organiserend vermogen in de drukbevolkte Metropoolregio Amsterdam. Het gebied verdient een visie die niet alleen inspireert, maar ook richting geeft: als referentiepunt, toetssteen en brug tussen beleid en praktijk. Voor Stichting Oer-IJ is dit perspectief geen statisch document, maar een levend verhaal waarin verleden en toekomst van bewoning, water en landschap, natuur en economie samenkomen. Thema's als woningbouw, landbouw, natuur, recreatie, wateropvang, -berging en kwaliteit, bodemdaling en klimaat krijgen daarin samenhang.

Met dit stuk zetten wij de eerste stap: een aanzet op hoofdlijnen voor een gedragen Oer-IJ Perspectief. Wij nodigen bestuurders, deskundigen, bewoners en ondernemers uit om samen dit verhaal verder vorm te geven.

Recreatiegebied Spaarnwoude, hier gezien vanaf de heuvel het Groene Schip, ligt in het Oer-IJ gebied. Aan de horizon is het duinlandschap te zien. De Westhoffplas, de waterpartijen links in beeld, volgen de markante contouren van de Inlaagpolder en markeren tevens de Oer-IJ rivier die hier eeuwen geleden heeft gestroomd. De waterpartijen rechts zijn de Houtrakkerbeemden, een natuurontwikkelingsproject waarin brakwater wordt ingelaten van het Noordzeekanaal.

2 Kernkwaliteiten

Waar bestaat Oer-IJ-gebied uit?

Het Oer-IJ is een voormalige getijdenrivier en zeearm in Noord-Holland, waarschijnlijk ontstaan na de laatste ijstijd, zo'n 5.000–2.000 jaar geleden. Als noordelijkste tak van de Rijn vormde deze rivier in de prehistorie en de Romeinse tijd een belangrijke verbinding tussen het Flevomeer, Amsterdam en de Noordzee.

Het Oer-IJ stroomde grofweg via de Vecht en het IJ in Amsterdam en Zaanstad, het huidige havengebied, Spaarnwoude, Velsen, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest en Castricum en mondde daar uit in de Noordzee. Vanaf Beverwijk liep de rivier door een getijdengebied dat sterk beïnvloed werd door eb- en vloedbewegingen. In dit estuarium – een trechtervormig overstromingsgebied achter de duinen – kwamen zoet en zout water samen, waardoor een brakwatermilieu ontstond. Juist deze geleidelijke overgangen tussen zoet en zout water leverden een waardevol, open natuurlandschap op met een hoge biodiversiteit.

Wat is Oer-IJ nu?

Rond het begin van de jaartelling verzandde de monding van het Oer-IJ en veranderde de situatie ingrijpend. Doordat het noordelijke en zuidelijke Flevomeer met elkaar verbinding kregen stroomde het water van de Vecht via het Vlie op de Noordzee. Door deze nieuwe afvoer verloor het Oer-IJ zijn afwateringsfunctie en slibde het zeegat bij Castricum dicht. Daarmee verdween het estuarium en daarmee ook het brakke, dynamische getijdenmilieu.

In de Atlas van het Oer-IJ-gebied (2018) beschrijft Hans van Weenen dat de rivier niet alleen fysiek onherkenbaar werd, maar dat ook de verdere cultivering van het landschap door de mens daar sterk aan heeft bijgedragen. Tegelijkertijd maakten mensen juist gebruik van de onderliggende geologische processen. Het Oer-IJ bleef

dus bepalend als structurerend landschap. Van Weenen spreekt van de “verborgen regie” van de rivier. De rijke historie van het gebied wordt in de atlas uitvoerig beschreven.

Tegenwoordig bestaat Oer-IJ-gebied uit twee delen:

- Het rivierdeel buiten het estuarium: vanaf de middeleeuwen ontstond hier het IJmeer en het aansluitende Wijkmeer, een binnenzee in het veenlandschap. Dit als gevolg van stormvloed en vanuit de Zuiderzee en daardoor wegspoelen van veen. Het IJmeer en het Wijkmeer zijn aan het einde van de negentiende eeuw grotendeels drooggemalen voor de aanleg van het Noordzeekanaal.
- Het noordelijke deel: het voormalige estuariumlandschap met getijdegeulen. Hier drong de zee tweemaal per dag het achterland binnen en weer naar buiten, en stroomde bovendien de noordelijke tak van de Vecht, die het zeegat openhield.

Kernkwaliteiten samengevat

Kenmerkend voor het Oer-IJ-gebied is de openheid en de grote variatie aan landschappen op een relatief kleine oppervlakte. Het (voormalige) stroomgebied van het Oer-IJ, met zijn droogmakerijen en de overstromingsvlaktes van het oorspronkelijke getijdengebied, vormt de schakel tussen de waterrijke veengebieden van Laag Holland en het duinlandschap van de Noord-Hollandse kust. Hier komen de structuren van strandwallen, strandvlakten en het mondingsgebied of estuarium van het Oer-IJ samen. Deze geologische en landschappelijke onderlegger vormt de basis voor het rijke en afwisselende landschap dat we vandaag aantreffen.

Voor toekomstige ontwikkelingen in het gebied is het van belang rekening te houden met de bijzondere eigenschappen van het Oer-IJ-gebied: de kernkwaliteiten.

Kernkwaliteiten van het voormalige rivierdeel:

- De dijken die de droogmakerijen scherp begrenzen, ontstaan langs de oevers van het voormalige IJmeer en Wijkmeer;
- Het hoger gelegen IJ en het Noordzeekanaal, die samen nog steeds de verbinding vormen tussen de voormalige Zuiderzee (nu het IJsselmeergebied) en de Noordzee;
- De buitenlanden als restanten van de oevers van de grote meren;
- Watergang De Kil als Oer-IJ-relict, die bovendien de verbinding vormt met de Crommenije en het Uitgeester- en Alkmaardermeer;
- De strakke en rationele verkaveling van de droogmakerijen met rechte percelen en sloten.

Kernkwaliteiten van het voormalige estuariumdeel:

- Het laaggelegen voormalige overstromings- en getijdengebied;
- Het bijzondere microreliëf gevormd door oude kreekbeddingen;
- De onregelmatige, organische verkavelingsvormen die samenhangen met de kreekstructuren en waterlopen, grotendeels nog steeds gebaseerd op de oorspronkelijke kreken;
- De dijken (middeleeuws) en kades en wegen (op voormalige stroomgeulen), zowel oost west verbindingen als noord-zuid verbindingen op de strandwallen/duinvoet.
- De bijzondere overgangszones, zoals die tussen het Oer-IJ-gebied en de duinen met hun zeer schone, uittredende duinwater, en die tussen het Oer-IJ-gebied en de veengebieden, zichtbaar in inversieruggen en iets hoger gelegen kreekkruggen in het veen;
- De op Oer-IJ-kreken gebaseerde waterlopen die het gebied met elkaar verbinden.

De Stelling van Amsterdam

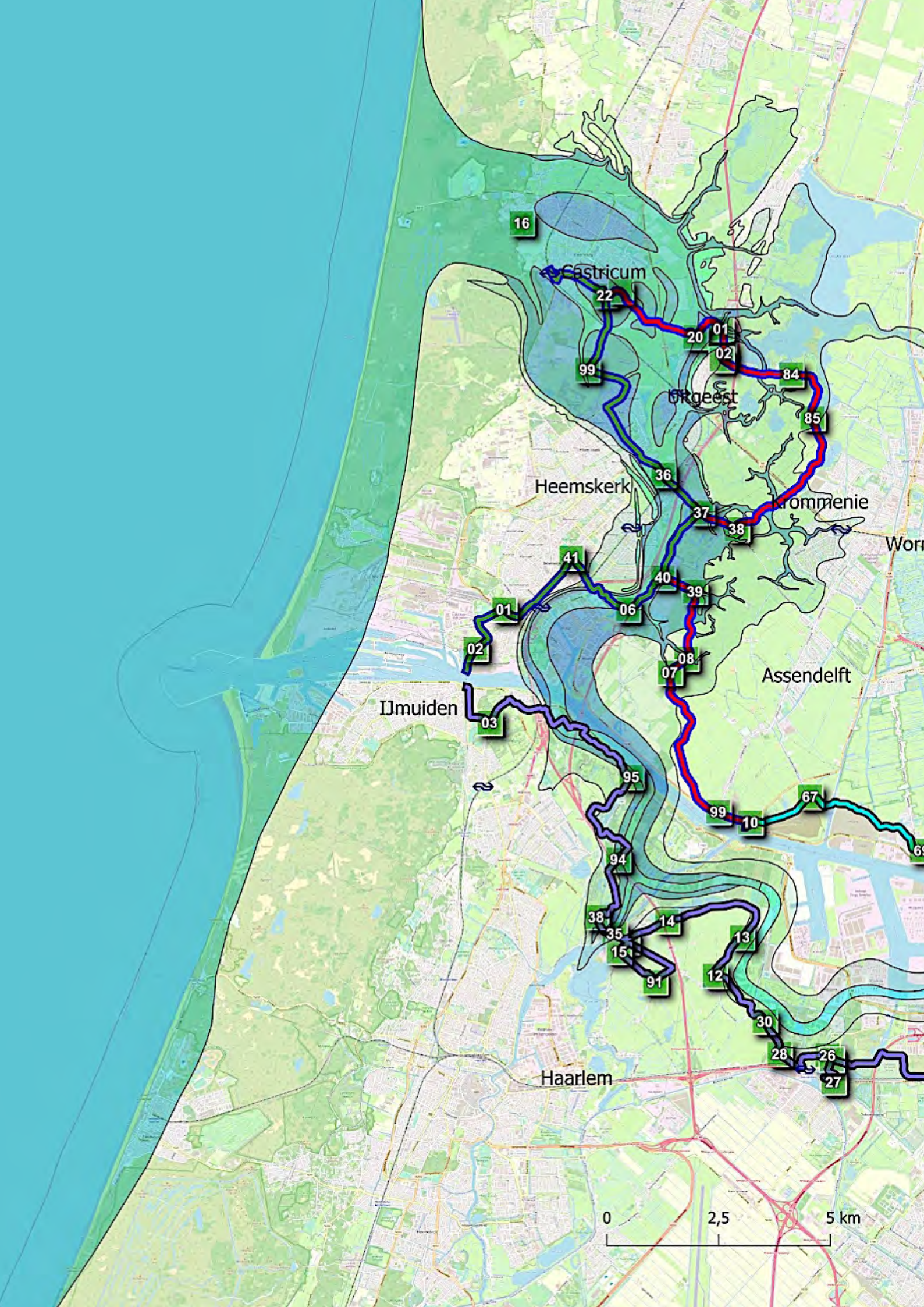
Een aparte vermelding verdient de Stelling van Amsterdam, een historische verdedigingslinie rondom de hoofdstad, gebouwd tussen ca. 1880 en 1920. In vergelijking met de lange geschiedenis van het Oer-IJ is dit relatief recent.

De Stelling bestaat uit een kring van forten, batterijen, dijken, sluizen en waterwerken op zo'n 15–20 km afstand van het centrum van Amsterdam. Bijzonder is dat zij gebruikmaakte van water als verdedigingsmiddel: door het land rondom de forten te inunderen met een laag water van 30–60 cm werd het terrein onbegaanbaar voor soldaten, paarden en voertuigen, maar te ondiep voor boten. Dit ingenieuze systeem, de waterlinie, is een typisch Nederlandse vorm van defensie. Voor de inundatiegebieden werd gebruik gemaakt van de natuurlijke laagtes van het Oer-IJ.

De Stelling omvat 42 forten en ruim 135 kleinere verdedigingswerken. De linie is circa 135 km lang. Essentieel daarbij zijn de open schootsvelden. De forten, gebouwd op hogere gronden of kunstmatige ophogingen, dienden om toegangswegen, dijken en spoorlijnen te bewaken. In de praktijk is de Stelling nooit ingezet: de komst van vliegtuigen en moderne artillerie maakte haar al snel verouderd.

Sinds 1996 staat de Stelling van Amsterdam op de Werelderfgoedlijst van UNESCO, vanwege de unieke combinatie van militair erfgoed, landschapsarchitectuur en waterbouwkundige technieken. Tegenwoordig hebben veel forten een nieuwe bestemming, zoals natuurcentrum, museum, kantoor, restaurant of recreatielocatie.

Daar waar het Oer-IJ-gebied de Amsterdamse regio met de kust verbindt, vormt de Stelling een radiale structuur die alle groene scheggen in de Metropoolregio Amsterdam met elkaar koppelt. Daarmee kan zij worden opgevat als een cultuurhistorisch landschapspark dat zowel het Oer-IJ-gebied als de andere groene scheggen in de MRA met elkaar verbindt. Binnen het Oer-IJ maakt de Stelling gebruik van zowel de overstromingsvlaktes en kreekkruggen van het voormalige estuarium als van de dieper gelegen droogmakerijen in de rivierzone.

Oer-IJ route

Streekroute: Langs de Oevers van het Oer-IJ

Zaandam

Amsterdam

3 Betekenis

Wat betekent Oer-IJ gebied voor de Metropoolregio Amsterdam en de regio Alkmaar nu en in de toekomst?

De ontwikkeling van het Oer-IJ gebied is niet alleen een inspirerend en tot de verbeelding sprekend verhaal, maar heeft ook een grote **maatschappelijke en planologische relevantie** voor het huidige landschap en toekomstige ruimtelijke keuzes. De uitgesproken **kernkwaliteiten** van het Oer-IJ-gebied bieden richting en houvast in een tijd waarin de druk op de ruimte steeds groter wordt.

De Rijksoverheid heeft aangegeven vanuit de urgentie van klimaatadaptatie, dat ‘rekening houden met water en bodem’ noodzakelijk is bij ruimtelijke opgaven. Dat sluit nauw aan bij de logica van het landschap zelf. Eeuwenlang werd er op pragmatische wijze rekening gehouden met het reliëf en de dynamiek van het gebied – bijvoorbeeld door te bouwen op hogere ruggen – waardoor een **veerkrachtig landschap** kon ontstaan. Het Oer-IJ-gebied biedt vandaag de dag een uitgelezen kans om opnieuw op die manier naar de ruimte te kijken en het landschap als **onderlegger voor ontwikkeling** te benutten.

In de decennia na de Tweede Wereldoorlog overheerste het idee dat het landschap volledig maakbaar was. Daardoor zijn delen van de Oer-IJ kreekbeddingen dichtbebouwd. Toch zijn veel van de kernkwaliteiten bewaard gebleven. Het gebied bestaat nog grotendeels uit open landschap en de structuren zijn goed herkenbaar. Paradoxaal genoeg heeft het Luchthavenindelingbesluit (LIB) van 2018 bijgedragen aan dit behoud, omdat de zoneringkaart de mogelijkheden voor grootschalige bebouwing in het gebied beperkt.

Geef Oer-IJ-gebied een duidelijke status als samenhangend gebied

Als groene long en verbindend raamwerk is het Oer-IJ gebied onmisbaar in de stedelijke dynamiek rond Amsterdam.

Samengevat is de betekenis van het Oer-IJ-gebied:

- Het vormt een groene scheg in de Metropoolregio Amsterdam: een open ruimte die structuur, ademruimte en kwaliteit biedt aan de stedelijke agglomeratie.
- De boeren produceren er voedsel en dragen bij aan het beheer van het openlandschap en de identiteit van het gebied.
- Het draagt bij aan het internationale leef- en vestigingsklimaat van de regio, door onderdeel te zijn van een samenhangend parksysteem met robuuste verbindingen naar kust, duinen en achterland en versterkt ook de economische waarde van de regio.
- Met zijn unieke historische gelaagdheid vertelt het Oer-IJ het verhaal van de ontwikkeling van het Nederlandse kustlandschap, zowel paleogeografisch als cultuurhistorisch.
- Het kan, mits goed ontwikkeld, uitgroeien tot een robuust Klimaatpark Oer-IJ dat een bijdrage levert aan urgente vraagstukken rond waterveiligheid, waterberging, stikstofreductie en klimaatadaptatie.
- Het vormt een stevig fundament voor biodiversiteit, met kansen voor versterking van landbouw, natuur, ecologische verbindingen en herstel van kenmerkende landschappen.
- Het biedt daarnaast een rijke voedingsbodem voor recreatie, educatie en gezondheid, door de combinatie van landbouw, natuur, cultuurhistorie en toegankelijk groen dicht bij de stad.

Conclusie: naar een formele status voor het Oer-IJ

- Om de kwaliteiten van het Oer-IJ-gebied duurzaam te borgen en verder te ontwikkelen, is het noodzakelijk het gebied een duidelijke en formele status te geven. Daarmee kan het zich ontwikkelen tot een samenhangend en robuust landschapspark dat zowel ecologisch, agrarisch, cultuurhistorisch als recreatief van groot belang is voor de Metropoolregio Amsterdam.
- Een dergelijke status – bijvoorbeeld als Landschapspark Oer-IJ als onderscheidende schakel binnen de groenblauwe hoofdstructuur – kan zorgen voor helderheid en samenhang in beleid en uitvoering. Het maakt het gebied zichtbaar als een collectief goed, dat bescherming en investering verdient.
- Met deze status kan het Oer-IJ uitgroeien tot een icoonlandschap: een plek waar klimaatadaptatie, biodiversiteit, cultuurhistorie en stedelijke kwaliteit hand in hand gaan, en die daarmee niet alleen van betekenis is voor de regio, maar ook een voorbeeld stelt op nationaal en internationaal niveau.

Quotes inleiders en pannellleden jubileumconferentie “Ruimte voor het Oer-IJ” (24 januari 2025)

'Laten we samen de puzzel gaan leggen hoe we het idee van een Oer-IJ vallei kunnen laden; hoe we samen een offensieve strategie kunnen bepalen waarbij het Oer-IJ landschap van toegevoegde waarde blijft in een zich onstuimig verder ontwikkelende stedelijke regio. Hoe kunnen we samen komen tot een Pact van de Oer-IJ vallei.'

Steven Slabbers - Voormalig Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit Provincie Noord-Holland

'Maak gebruik van de kenmerken van het landschap als je wateroverlast, droogte en bodem in samenhang wilt aanpakken.'

Klazien Hartog - Hoogheemraad bij Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

'Stichting Oer-IJ, jullie hebben de kennis en energie. Maak samen met anderen een plan, kom langs om het uit te leggen en dan gaan we kijken wat we ermee kunnen doen.'

Esther Rommel - Gedeputeerde Provincie Noord-Holland

'Het Oer-IJ is een uniek, open, streekeigen landschap dat het verdient om behouden te blijven en doorontwikkeld te worden. Want zonder onze inspanningen dreigt verrommeling, dichtslibben en verlies van regionale identiteit. Dat kan alleen door daar actief met alle betrokkenen aan te werken. Zo kunnen nieuwe maatschappelijke opgaven verbonden worden met het verhogen van ruimtelijke kwaliteit.'

Bas Ruter - Directeur Landschap Noord Holland

'Mooi dat jullie bij de plannen de verbinding willen zoeken met de verschillende stakeholders, waarbij jullie oog hebben dat boeren/tuinders belangrijke beheerders zijn in het vruchtbare Oer-IJ gebied.'

Marjolein Pepping - Voorzitter LTO Noord, afdeling Kennermerland-Zaanstreek

Het stroompje De Kil in de Wijkermeerpolder, het voormalige Wijkermeer.

4 Agenda Ruimte

In de context van planologische actualiteit kunnen we voor het Oer-IJ-gebied zowel kansen als bedreigingen agenderen. We houden daarbij steeds rekening met de twee verschillende karakters van het Oer-IJ-gebied: het voormalige rivierdeel en het voormalige estuarium deel. De kansen en bedreigingen kunnen in de vervolgfase in 2026 verder worden verkend en uitgewerkt.

Hierna beschrijven we de verschillende relevante ruimtegebruiksvormen. We doen dit niet zonder de samenhang tussen al deze vormen uit het oog te verliezen. In het Oer-IJ landschap zijn al deze vormen met elkaar verweven en daarbij past uitsluitend een integrale blik.

4.1 Water

Water speelt vanzelfsprekend een cruciale rol in het Oer-IJ-gebied.

Het merendeel van de waterlopen in het voormalige estuarium volgt nog altijd de oorspronkelijke kreekbeddingen. In de loop van de tijd zijn er sloten en waterlopen aan toegevoegd, terwijl veel kreekbeddingen juist droog zijn komen te liggen. Samen vormen de krekens en kreekbeddingen, riviertjes en voormalige overstromingsvlaktes het DNA van het Oer-IJ.

Het estuariene watersysteem biedt grote potentie om water te bergen bij overlast én om water vast te houden zodat er in droge perioden voldoende beschikbaar is. Voor beide doelen – het voorkomen van wateroverlast en het beschikbaar houden van water tijdens droogte – zijn al projecten uitgevoerd. Deze laten zien dat zij, naast het oplossen van wateropgaven, ook bijdragen aan versterking van natuurwaarden (zoals vogels en botanische rijkdom) en aan de kwaliteit van het landschap. Plaatselijk brengen zulke projecten het Oer-IJ tot leven. Het blijft echter jammer dat de meeste initiatieven een vooral lokale impact hebben

en nog nauwelijks bijdragen aan de landschappelijke samenhang als geheel. Vaak betreft het afzonderlijke delen van het krekensysteem zonder aandacht voor versterking van de grotere structuur als geheel.

De waterkwaliteit in het Oer-IJ laat nog steeds te wensen over. Het schone duinwater dat het gebied instroomt moet zo veel mogelijk benut worden om de waterkwaliteit in het Oer-IJ gebied te verbeteren. Natuurontwikkelingsprojecten bij Heemskerk, Castricum en Egmond brengen hierin geleidelijk verbetering.

Opgave:

- Verkennen hoe het watersysteem als samenhangende structuur een rol kan spelen in het voorkomen van wateroverlast én in het vasthouden van water voor droge perioden.
- Onderzoeken hoe het schone duinwater beter benut kan worden voor het Oer-IJ-landschap.

In het rivierdeel met droogmakerijen is de loop van het Oer-IJ nog herkenbaar in de ligging van de dijken, in de vorm van de Inlaagpolder ten zuiden van de Houtrakpolder en in landschapselementen zoals de Westhoffplas. Ook het aangrenzende project Houtrakkerbeemden, met brakwaternatuur, sluit goed aan bij het Oer-IJ-verhaal. In Beverwijk volgt de bocht van de A22 eveneens de oorspronkelijke loop van het Oer-IJ. In de droogmakerijen is het echter moeilijker de wateropgave direct te verbinden met de versterking van de vroegere Oer-IJ-rivier. Door de waterbergingsopgave in de droogmakerijen te positioneren kan ingespeeld worden op de vroegere binnenwateren, het IJmeer en het Wijkmeer. In het Wijkmeer, ten noorden van het Noordzeekanaal, heeft het landschap nog een open karakter. Hier liggen kansen om de Kil en de bovenlanden te versterken.

Opgave:

- Kansen benutten om de aanwezigheid van het Oer-IJ beter zichtbaar en herkenbaar te maken in het droogmakerijenlandschap. Ook in dit deel kunnen projecten bijdragen aan zowel het voorkomen van wateroverlast als het vasthouden van water tijdens droogte.

4.2 Landbouw

De landbouw in het Oer-IJ gebied is één van de belangrijkste dragers en beheerders van het landschap. De Stichting Oer-IJ sluit zich aan bij de Nota Ruimte wat betreft de toekomst van de Nederlandse landbouw. Die staat wereldwijd bekend als technologisch innovatief en hoogproductief. Ze is onmisbaar voor voedselzekerheid, de leefbaarheid van het landelijk gebied en het behoud van waardevolle cultuurlandschappen. Akkerbouw, veeteelt en tuinbouw/bollenteelt zijn afhankelijk van biodiversiteit, schoon water en vruchtbare bodems. Een toekomstbestendige voedselvoorziening vereist een goede relatie met natuur en landschap; zowel landbouw als natuur zullen zich meer tot het natuurlijke systeem gaan verhouden. Dit kan deels via technische innovaties en deels door landgebruik en nieuwe verdienmodellen te verbinden aan eigenschappen van het water- en bodemsysteem.

Vanwege het grote belang van voedselproductie en de diverse andere waarden van landbouwgrond vinden we dat het belangrijk is om zorgvuldig om te gaan met functiewijzigingen. De voorkeur gaat uit naar het zoveel eerst kijken naar mogelijkheden om functies te combineren.

Het laagveenlandschap blijft ook in de toekomst agrarisch belangrijk. In de veenweidegebieden wordt, met oog voor Europese water-, natuur- en klimaatdoelstellingen en ter voorkoming van bodemdaling, gebiedsgericht toegewerkt naar hogere grondwaterstanden. Daarbij is het belangrijk agrariërs perspectief te bieden. Afhankelijk van bodemcompositie, watersysteem en gebiedsbehoeften kan het beleid gedifferentieerd worden.

Een landschapspark biedt mogelijk kansen voor verbreding en innovatie. In de regio en elders in Nederland zijn er inspirerende voorbeelden van boeren die hun bedrijf hebben verbreed en daarmee duurzaam én economisch succesvol zijn.

Opgave:

- Ontwikkel een plan en effectief instrumentarium, waarin landbouw, natuur en recreatie elkaar versterken:
- Zorg voor beleid en regelgeving die verbreding en innovatie stimuleren
- Ondersteun boeren bij verandering, verbreding en innovatie waar dat nodig is
- Oer-IJ-boeren' als merk?
- Verkennen of verzilting in zeekleipolders kansen biedt voor nieuwe teelten.

4.3 Natuur

Het open landschap van het Oer-IJ biedt met zijn overstromingsvlaktes en het microreliëf van de kreken – met gradiëntrijke overgangen tussen water en land – enorme potenties voor:

- Soortenrijke en bloemrijke graslanden
- Wetlands met rietkragen, lisdodden en biezen
- Weidevogels

Natuurprojecten in het Oer-IJ-gebied laten zien dat het landschap in potentie een uitzonderlijke biodiversiteit bezit en dat de natuur een grote veerkracht heeft. In veel delen van Nederland gaat het slecht met de weidevogels. Ondanks tientallen jaren van investeringen in weidevogelbeheer blijft het broedsucces teruglopen. Dat is zorgelijk, juist omdat Nederland vanwege zijn landschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt voor iconische soorten als Grutto en Kievit. Het ontwikkelen van bloemrijke graslanden is daarbij cruciaal. Deze graslanden bieden insecten, die op hun beurt zorgen voor voedsel en beschutting voor weidevogelkuikens.

De natuurprojecten in de Castricumerpolder zijn hiervan een inspirerend voorbeeld. Ze sluiten sterk aan bij de wateropgaven en laten zien dat natuurontwikkeling en waterbeheer elkaar kunnen versterken. In het estuariene deel van het Oer-IJ kan de balans tussen natuur en landbouw evenwichtiger worden gemaakt. Net als bij de waterprojecten kan de natuur sterker dan nu worden verbonden met de structuren van het watersysteem.

Koeien in de wei met op de achtergrond de historische boerderij Cronenburg bij de locatie van voormalig Kasteel Cronenburg. Dit terrein is goed te herkennen aan het reliëf en restanten van de slotgracht.

Opgave:

Ontwikkel een krachtig natuurraamwerk waarin bloemrijke graslanden en weidevogelbroedgebieden worden ontwikkeld in nauwe samenhang met het Oer-IJ-gebaseerde watersysteem, inclusief een zorgvuldige zonering met de landbouw.

In het rivierdeel liggen in het recreatiegebied ten zuiden van het Noordzeekanaal nog kansen om de voormalige Oer-IJ-geul te versterken, in combinatie met oevervegetaties en mogelijk brakwatergraslanden zoals de Houtrakkerbeemden. Ten noorden van het Noordzeekanaal, in de Wijkmeer, liggen de kansen in:

- De ontwikkeling van bloemrijke dijken
- Natuurontwikkeling van de bovenlanden, met bijvoorbeeld wetlands en oevervegetaties
- Het toevoegen van natuurlijke oevers langs de Kil

4.3 Cultuur, recreatie en toerisme

Bij de status van Oer-IJ Landschapspark hoort een samenhangend cultureel, recreatief en toeristisch programma. Zo kan het uitgroeien tot een sterk merk waar ondernemers van profiteren, dat een basis vormt voor samenwerking en dat het gebied aantrekkelijk maakt voor een breed publiek.

Belangrijke elementen in het Oer-IJ Landschapspark zijn:

- Netwerken voor langzaam verkeer en waterverbindingen
- Bijzondere plekken en objecten (kastelen, forten, molens, waterwerken, archeologische vindplaatsen, enz.)
- Oer-IJ-iconen: plekken die de verschillende ontwikkelingsfasen van het Oer-IJ belichten (van de prehistorie tot heden)
- Een herkenbare 'Oer-IJ-taal': een eigen huisstijl voor informatievoorziening en objecten zoals bruggen en uitkijktorens
- Educatie, excursies en passende culturele evenementen

Opgave:

Vergroot het recreatief aanbod in het Oer-IJ voor het sterk verstedelijkte MRA. Gebruik daarvoor het casco gevormd door ruimtelijke structuren en een groot aantal

cultuurhistorische objecten. Ontwikkel een raamwerk van wandel, fiets en vaarverbindingen en andere recreatieactiviteiten met het Oer-IJ casco als basis:

- Coördineren van het beheer
- Projecten en activiteiten uitwerken en financieren

4.5 Energie en infrastructuur

Het open landschap en de natuur van het Oer-IJ-gebied zijn kwetsbaar voor doorsnijdingen en transformatorstations. De geplande wegverbinding tussen de A8 en A9 dwars door het Oer-IJ lijkt van de baan. Wel komt er langs het spoor tussen Uitgeest en Castricum extra ruimte voor een opstelstrook voor goederenvervoer. Daarnaast wordt het hoogspanningsnet in Noord-Holland uitgebreid om de toenemende vraag naar elektriciteit op te vangen, onder meer door de energietransitie en de elektrificatie. Er komt een nieuwe 380 kV-verbinding tussen Noord-Holland Noord (Agriport) en de bestaande verbinding Beverwijk–Diemen. Deze uitbreiding is noodzakelijk om netcongestie (overbelasting van het net) te voorkomen. TenneT onderzoekt verschillende tracéalternatieven, ook door het Oer-IJ, en kijkt naar locaties voor nieuwe hoogspanningsstations.

Aan de zuidzijde van het Noordzeekanaal bestaan plannen om tot een nieuw transformatorstation te komen. De gedachte gaat uit naar een locatie in de Houtrakpolder. Dit nieuwe station moet verbonden worden met het hoogspanningstracé Beverwijk-Vijfhuizen.

Verder wordt er in het kader van het project VAWOZ gezocht naar locaties voor de aanlanding van de op zee opgewekte windenergie en het daarvoor benodigde converterstation.

Opgave:

Ontwikkel een ruimtelijk kwaliteitskader voor de inpassing van infrastructuur in de brede betekenis van het woord:

- Probeer te voorkomen dat er een nieuw hoogspanningstracee komt door het Oer-IJ gebied ten noorden van het Noordzeekanaal. Ook een locatie van een transformatorstation ten westen van Assendelft is desastreus voor de kenmerkende openheid.
- Compenseer aantastingen met adequate en robuuste natuur- en landschapsmaatregelen

4.6 Wonen en werken

De vraag naar ruimte voor bedrijvigheid en wonen in het Oer-IJ-gebied blijft groot. Dit zet druk op het open landschap en de natuur. Het beleidsuitgangspunt 'Rekening houden met Water en Bodem' vraagt om uiterste terughoudendheid bij bebouwing in de laaggelegen overstromingsvlaktes. Dit is essentieel voor de klimaatbestendigheid van de regio.

Opgave:

Ontwerp een visie op Oer-IJ proef wonen en werken:

- Blijf vasthouden aan het principe 'Rekening houden met Water en Bodem' in het Oer-IJ
- Concentreer woningbouw langs de randen van het Oer-IJ gebied
- Zorg dat dorpen als zelfstandige plaatsen herkenbaar blijven, voorkom aaneengroei van kernen
- Geef prioriteit aan de herontwikkeling van verouderde bebouwing en innovatie

FORT VELDHUIS

5 Vervolgstappen

Het is de bedoeling om in Fase 2 (2026) verder te werken aan een integraal Oer-IJ Perspectief met concrete projecten en uitvoeringsrichtingen. We kiezen voor een interactieve en participatieve aanpak, opgebouwd uit drie onderdelen:

Gebiedsatelier

- Deelname van ambtelijke en maatschappelijke organisaties uit het Oer-IJ gebied (provincie, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), Hoogheemraadschap van Rijnland, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV), gemeenten, LNH, PWN, LTO, RAUM, Spaarnwoude Park, Staatsbosbeheer, BPD, Mooi NH).
- Doel: ophalen van ontwerpuitgangspunten.

Verdiepende gesprekken

- Individuele interviews met o.a. LNH, LTO, BPD en HHNK.
- Doel: naast kennisopbouw staat het verkennen van oplossingsrichtingen centraal. Waar mogelijk spreken we ook met betrokken burgers en ondernemers.

Expertbijeenkomst / diner pensant

- Presentatie van het conceptperspectief aan experts en sleutelfiguren uit het veld.
- Doel: aanscherping en toetsing. Deze bijeenkomst geeft het perspectief extra gezag.

De uitkomsten worden verwerkt tot een wervend en beeldend verhaal.

Organisatie en expertise

Om dit alles te organiseren formeren we een kerngroep met vertegenwoordigers op het gebied van organisatie, cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit van de Stichting Oer-IJ.

De Stichting Oer-IJ conferentie van januari 2025 liet zien dat er grote bereidheid is om samen te werken aan een toekomstbestendig Oer-IJ. Die energie willen we vasthouden en uitbouwen.

Financiën

De benodigde financiën zullen via fondswerving bij elkaar vergaard dienen te worden.

Daarbij willen we ook trachten om gebruik te maken van de provinciale subsidie voor gebiedsinitiatieven die de provincie voor 2026 in het vooruitzicht heeft gesteld.

